

Štev. 1.

V Ljubljani, dne 1. januarja.

„Naprej zastava slave!“

1886.

Fran Erjavec.

Solskega leta 1854—55. je bilo v osmem razredu ljubljanskega gimnazija šest dijakov, kateri so si osnovali nekak časopis „Vaje“. Teh „Vaj“ so napisali šest zvezkov. Sicer pa to ni bil prvi časopis dijaški; že prej so se dijaki skupno vadili in zapisavali svoje spise v knjigo. Meni so znane „Vaje“, katerih dva zvezka sem videl pri g. dr. Valentinu Zarniku. Pisatelji teh „Vaj“ so bili: V. Bril, Fran Erjavec, Simon Jenko, Val. Mandlec, Ivan Tušek in Val. Zarnik. Od teh vrlih dijakov živita še danes samo dva: Erjavec in dr. Zarnik; vsi ostali pa so zgodaj pomrli. Bril, ki je bil sila nadarjen in priden mladenič, umrl je kot osmošolec, a nemila smrt nam je tudi pokosila Sim. Jenka, V. Mandleca in Tuška. Vsi so si pridobili slavno ime v slovenski književnosti. Že kot dijaki so sklenili tesno književno zavezo, katera je bila tajna, kajti gimnazijsko ravnateljstvo ni smelo za njo zvedeti, zato tudi v to tajno zavezo ni smel in mogel vsakdo stopiti, samo M. Polše, zdaj župnik nekje na Kranjskem, smel je pisati v „Vaje“. Brez dvojbe je ravnateljstvo vedelo za „Vaje“, ali njenim osnovateljem ni

delalo neprimlik, ker je bil ravnatelj dober človek, a sam Metelko jih je, ko so mu to stvar razodeli, močno pohvalil, da se vadijo v slovenščini. Vaje so za nas zanimive zato, ker se iz njih vidi, da so njeni pisatelji že takrat zasnovali svoje spise, katere so pozneje predelane priobčevali. Tako je bil na pr. Fr. Erjavec že takrat pisal za „Vaje“ „Črtice iz življenja Šnakšepskovskega“,

ki jih je pozneje dal na svetlo v „Glasniku“; Simon Jenko je tu napisal domoljubno pesem „Dan slovanski“, katera je potem prvič bila natisnena v „Slovenskem Narodu“. V nji nam riše pesnik slovansko bodočnost in kliče, naj si Slovani podajo roke, da ugonobe svoje sovražnike. Poleg Jenka sta se še ukvarjala s pesništvom Bril in Mandlec. Zanimivo je za nas dalje še to, da so ti dijaki že takrat v svojih „Vajah“ razodevali svoje slovansko mišljenje in prepričanje in da je tisti duh slovanski, ki je vladal v „Vajah“, prešinjal vse do smrti in da sta še zdaj živeča uda te družbe zvesta ostala svojim mladeniškim uzorom in da sta ravno taka goreča domoljuba slovanska, kakor sta bila v svoji mladosti. Simon Jenko je bil že kot

Fran Erjavec.

dijak velik Slovan, unemajoč svoje sošolce za slovansko idejo, in s to idejo je tudi v grob legel. In od kod so zajemali slovanski duh? Največ gradiva so nahajali v Jordanovem časopisu „*Slavische Jahrbücher*“; tu so dobivali največ izpodbude za Slovanstvo. Ali kakor sem rekel, od teh mož živita še danes samo dr. Zarnik in Fran Erjavec. Dr. Zarnik je deloval na književnem in političnem polji, a Erjavec na književnem. Oba pa sta moža, katera sta bila med prvimi, ki so nam osnovali našo leposlovno knjigo. Sliko in životopis jednega teh prvih leposlovcev, Frana Erjavca, priobčujemo danes čitateljem svojim. Fran Erjavec že deluje malodane trideset let na književnem polji slovenskem, zato mislimo, da ustrežemo vsem, ako podamo, kolikor nam je bilo mogoče, kratek opis njegovega plodovitega delovanja.

Fran Erjavec se je porodil dne 9. septembra 1834. leta na Poljanah štev. 26. v Ljubljani. Oče Miha je bil dokaj izobražen mož; dovršil je šest latinskih šol, bil je vojak, pozneje mejač. Fran Erjavec je že zgodaj moral okusiti sad britkosti, kajti očeta so mu napadli razbojniki in ga tako neusmiljeno razmesarili, da je od tega umrl. Mati se mu je zvala Eliza Bezlaj, katera je spajala v sebi vse telesne in duševne lepote dobre matere. Fran je osnovne in latinske šole dovršil v rojstvenem mestu, a velike na Dunaji. Na Dunaj je šel 1855. leta jeseni; tedaj ob enem z njim so tja šli Tušek, Zarnik, Stritar in Mandlec. Učil se je na Dunaji do 1859. leta jeseni. Potem je bil v Terezijšči za prefekta jedno leto od 1859. jeseni do 1860. leta jeseni, od koder je odšel v Zagreb na realko za profesorja. V Zagrebu je služil deset let. L. 1871. jeseni zapusti Zagreb in odide v Gorico na realko za profesorja. V Zagreb na vseučilišče so ga zamenjali 1875. leta. Fran Erjavec je bil že narečen, a se je odpovedal in ostal v Gorici, kjer je še zdaj. Oženil se je 1872. leta.

Fran Erjavec je delal v slovenski književnosti na leposlovnem in prirodopisnem polji. Še kot dijak je priobčeval svoje prve duševne proizvode v „*Vajah*“. Bil je z drugimi vred začetnik naše leposlovne knjige in duševni soustanovnik „*Glasnika*“. Fran Erjavec slovi v Sloveniji ne le kot izvrsten leposlovec, ampak tudi kot prirodoslovec. Znan je med učenjaki kot specialist v malakologiji. On je zraven župnika Robiča največji znanec polžev na Slovenskem in kot tak si dopisuje zelo z inozemskimi veščaki. V malakološkem oziru je prehodil in natančno preiskal Hrvaško, Slavonijo, del Dalmacije, Kvarnerske otoke, Istro, Goriško in Kranjsko. O tem je pisal v knjige jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti in v program goriške realke. Fran Erjavec je dopisujoči ud jugoslovanske akademije.

Prvi Erjavčev natisnen spis je „*Mravlja*“ v Koledu Janežičevi 1857. l. Mravlja je vzgled posebno lepega in zanimivega popisovanja. Mravlja je bila natisnena 1857. l. v Janežičevi slovenski Koledu za 1858. leto, od koder je bila prenatishena tudi v Novicah v 25. dan listopada 1857. léta. „*Šnakšnepskovski*“ je humorističen spis, natisnen v Glasniku 1858. l. To je prvi Erjavčev spis v Glasniku. Znano je, da je baš Janežič prigovarjal vsakemu pisatelju, da piše potopise. Nastala je tolika manija po potopisih, da je vsakdo pisal potopise,

a Erjavec, ki je že takrat kazal zdrav ukus, spisal je „*Pot iz Ljubljane v Šiško*“, to je humoristično-zabavljiv spis, ki maha po raznih potopisih, tedaj v Glasniku posebno čislanih. Dasi je tedaj Erjavec s tem spisom bičal Glasnikove potopise, vendar ga je sprejel Janežič in priobčil v Glasniku 1859. leta. Takisto je istega leta izdal v Glasniku spis: „*Kako se je slinarju iz Golavca po svetu godilo*“. Nadalje je bila natisnena 1860. l. v Glasniku krasna povest: „*Na stricovem domu*“; v 2. zvezku slovenskih Večernic 1860. l. pa „*Velbljud*“, od koder tudi v Glasniku 1860. leta in v Janežičevem Cvetniku 1865. leta. Mogoče je, da je ta spis uzet iz kake knjige, ki jo je Erjavec dal pozneje kdaj na svetlo, ali ker dotičnih knjig ni v ljubljanski knjižnici, ne moremo o tem nič izvestnega poročati. Isto velja za ostale spise te vrste. „*Zamorjeni cvet*“, lepa povest v Glasniku 1861; „*Ena noč na Kumu (Kómu)*“, v Glasniku 1862. l.; „*Husarji na Polici*“, izvrstna povest v Glasniku 1863. l.; „*Žaba*“, v Glasniku 1863. l.; „*Zgubljen mož*“, v Glasniku 1864. l. V ti povesti popisani mož, ki je ti povesti dal povod, živi še zdaj v Ljubljani, a ni umrl že 1864. leta, kakor je čitati v rečeni povesti. Ko je namreč Erjavec kot dijak prebiral na ljubljanskem gradu nekega latinskega pisatelja, pridruži se mu mož, ki je bil toliko zmožen latinščine, da je latinskega pisatelja kar iz glave prevajal. „*Hudo brezno*“, posebno natisneno v knjigah sv. Mohorja družbe 1864. l. Leta 1863. je izdal Erjavec v Celovci: „*Kitico Andersenovih pravljic*“; nadalje: „*Pravljico o materi*“ (Andersen), v Janežičevem Cvetniku 1865. leta. Večje delo mu je „*Živalstvo*“ (Prevod A. Pokornega: *Das Thierreich*), mej knjigami sv. Mohorja prvič na svetlo dano 1864. l. (Glasnik rečenega leta ima Erjavčev spis „*Močvirnice*“, ki ga podaja za poskušnjo iz omenjenega živalstva). Ista knjiga je 1872. l. vsa predelana prišla na svetlo z naslovom: „*Prirodopis živalstva s podobami*“; a 1881. l. v 3. natisu zopet predrugačena. Znané so njegove „*Naše škodljive živali*“, v knjigah družbe sv. Mohorja v treh letnikih, a letnice ne vém. Zadnjič je to sv. Mohorja družba razglasila 1880. l. „*Prave sreče dom*“, v Janežičevem Cvetniku I., natisneno 1865. l.; takisto „*Živali popotnice*“ in „*Mravljišče*“ v Janežičevem Cvetniku 1865. l. Prevažno delo je „*Slovenska terminologija za mineralogijo*“, v Glasniku 1866. l. Ko so začeli naši mladi pisatelji, ki so marali za Slovanstvo, prebirati Vuka, jeli so ga posnemati v tem, da so tudi oni besede iskali v narodu, a ne da bi jih kovali. Matija Valjavec je jel nabirati narodno blago, kazaje nam z njim bogastvo našega jezika v raznih predelih, a Fran Erjavec in njegovi vrstniki so tudi za svoje znanstvene namene zajemali besede iz naroda, katere imajo zaradi tega tem večjo vrednost. Matica Slovenska je izdala 1867. leta Erjavčevo „*Rudninoslovje*“ ali mineralogijo po Sigm. Fellöckerji; potem je še 1883. l. v Ljubljani prišel na svetlo Erjavčev „*Prirodopis rudništva ali mineralogija*“. Mineralogija je izvorno delo. Nadalje so znane vsemu slovenskemu narodu Erjavčeve krasne „*Domače in tuje živali*“ 1868, na svetlo dala sv. Mohorja družba v 5 zvezkih, a to v pre-

sledkih dveh ali treh let, a jaz letnice ne vem natančno, ker v ljubljanski knjižnici ni knjig sv. Mohorja. „Živali v podobah“ je dala na svetlo sv. Mohorja družba menda 1870. in 1871. leta v treh delih. Iz Schödlerjevega spisa „Knjiga prirode“ je izdelal Erjavec „Botaniko“ in „Zoologijo“, kar je oboje Matica Slovenska natisnila 1875. l. Dunajski Zvon je prinesel njegove krasne „Spomine s pota“, a ljubljanski Zvon „Raka“ in „Rastlinske svatbe“; zadnja dva spisa sta pisana v lepem zlogu; pisatelj nam podaja prirodoopisno snov v izvrstni leposlovni obliki. Naposled je nam še posebno omeniti „Potne torbe“. „Potna torba“ je zbirka raznih nekaterih zelo redkih in posebno zanimljivih besed in recil, največ z goriškega ter notranjskega sveta. Zbirka je velike cene, ker jej lahko verujemo, da je res, kar in kakor nam piše. Gospoda pisatelja je to delo stalo mnogo stroškov in obilo truda na popotovanjih raznih dob. Potno torbo je Matica Slovenska v svojih raznih Letopisih razglasila, in to: 1875., 1879., 1880 ter v Letopisu 1882/83 leta. Fran Erjavec je tudi skrbel v svoji stroki za šolske knjige. Fran Erjavec je nam preložil mnogo šolskih knjig, nekaj jih je sem ter tja sam predelal. V teh šolskih knjigah nam je preskrbel mnogo tehničnih izrazov, da jih je sam Fran Levstik močno pohvalil. Razven že omenjenega „Prirodopisa živalstva s podobami“ rabi se kot šolska knjiga prevod Woldfichove „Somatologije“ 1881, in „Prirodopis rudništva ali mineralogija“, izdan 1883. l.

Ti kratko navedeni spisi nam kažejo neumorno in marljivo delovanje Erjavčeve v slovenski književnosti. V marsičem je životopis še nepopoln, ker v ljubljanski knjižnici ni knjig, v katere je pisal Erjavec. Že pod Kastelcem, izdajateljem „Čebelice“, ni si kupila rečena knjižnica knjig Mohorjevih, še celo „Glasnik“ ni celoten iz one dobe! V toli neugodnih razmerah, kjer človek ne more zajemati dat od kod, pretežavno je životopiscu sestaviti natančen životopis; a da je vsaj toliko podal, ima se zahvaliti gg. Franu Levstiku in Simonu Gregorčiču, ki sta mu postregla s potrebnimi poročili. Ker se tedaj vidi, da je že zdaj težko pisati životopis Erjavčev, zato pozivamo pisatelja, naj nam ta životopis popravi ali dopolni v našem listu; hvaležen mu bode ves narod slovenski, posebno pa pisatelj prihodnje slovenske književnosti.

Kdor samo malo pogleda v leposlovne spise Erjavčeve, ta se prepriča, da ima on fin ukus in da je globok znanec slovenskega jezika. Ako še omenim, da je Eran Erjavec delaven pri „Slovenskem otroškem vrtu“ in pri hranilnici v Gorici, da je zvest narodnjak, uzoren Slovan, veren prijatelj, značajan mož in skrbni oče, potem upam, da sem podal čestitim bralcem vsaj površno sliko veleza-sluznega Slovenca Frana Erjavca, kateremu želi ves narod slovenski še dolgo življenje in krepko zdravje na prospeh in čast naše knjige.

Blagovestnikom.

I.

Luč naša, bratje od izhoda!

Od tam nam solnce nôsi zlati dan;

Omike žar spod jutrovskega svoda

Razširil do zapadnih se je stran;

In ljudstev svit, vîr zémeljskega preporoda,

Ni bil li tam ljudém z nebá poslán?

Omike, vére luč nam od izhoda,

On dal nam tudi je Cirila in Metoda!

Nosili vere svît so nam i drugi,
Na severu German, Román na jugi.

A dedom davnim dar njihóv

Bolj kletev je rodil kot blagoslôv.

Sè srcem tujim tuji učeniki

Učili dede v tujem so jeziki,

Ta glás jim pač je bil na sluh,

A čul in ūmel ní ga duh.

Pač vrgli so malike z žrtveníkov,

Iz src izruli niso jim malíkov,

In dàsi krščen že Slován,

Ostal po duhu je — pagan:

Bil uk je tuj — bil krst je mrtev;

A dàsi krst je mrtev bil,

Od prednikov je tirjal živo žrtev,

Duh narodni in jezik je moril.

Takó krstili naš so rod,

Smilúj, smilúj se mu, Gospód! —

In spet!

Čuj, bojni rog,

Konj rezgetanje,

Hrumenje silnih čet

In jekel žvenketanje, —

Oh, to je boja bog!

„O ne, sè spremstvom množnih vrst,
Slovanom nesemo le krst!“

In prišli so, krstiti jih želéč,

V levici križ, a v desni meč.

In dede naše so krstili

Sred dednih, širnih njih planjáv;

A ko so krst zvršili,

Naš dom je bil in tuji meč krvav, —

A križ? Nanj dedov so prostóst pribíli!

Tako nas krstil rod je tuj,

Gospód, Gospod, oh pomilúj!

Vidvá drugače,
 Ciril in pa Metód!
 Pustila mesto sta domače
 O bregu sinjih morskih vod,
 Šla sta v Slovanov širno domovino
 Preganjat z vere lučjo zmot temino.
 Nosili drugi s križem robstva so verige,
 Vidva — ljubezni svete véz,
 V desnici križ, v levici zlate knjige
 Navdihnene z nebés.
 Prinesla v glasih sta slovenskih,
 V izvornih znamenjih pismenskih
 Pradedom pismo od Bogá, —
 Oj, to jim šlo je do srcá!
 Pač srcu le domači glás
 Mehkó se in sladkó prilega,
 On srcu pravi vé izráz
 In spet mogočno k srcu sega, —
 Domači glas le nosi spás!
 Kako pradedje so veseli
 V domačih glasih uk sprejeli!
 Ko čuli božja so veličja,
 Možém celó solzé svetlé
 Kapljale so z obličja, —
 Oj, rajske rádoti solzé!
 Kot hrasti vsled sekir udarjev,
 Maliki na glasove té
 Grmé so padali z oltarjev,
 Ležali strti v prahi so, —
 Iz src bežali plahi so,
 In src in pa svetišč oltar
 Zavzél vesoljstva je vladár.
 Kakó so dedje ga častili,

Kako hvalili in slavili!
 V domačih glasih zdaj so brali
 Slovani pismo iz nebá,
 V domačih glasih pošiljáli
 So prôšnje srčne do Bogá.
 Domače pesmi iz svetišča
 Odmevale so do zvezdišča,
 Njih glas je k Večnemu letél
 In čul ga Bog je in — umél!
 V domačih glasih vse molitve,
 V domačih glasih njih daritve,
 V domačih glasih vsak obréd,
 In srečen bil je zdaj naš ded.

Ne mrtvi krst, ne krst krvavi,
 Ta krst je bil edino pravi!
 Bil krst duhá je, krst življenja,
 Krst prenovljénja, prerojénja,
 Omiko z vero vred noséč
 Z obema narodnost družéč!

Oj hvala vama iz srcá,
 Solunska sveta brata dva,
 Ki delo to sta izvršila,
 Ki dede sta takó krstila,
 Ki jezik naš branila sta,
 Naš jezik posvetíla sta!
 Oj, hvala vama iz srcá
 Solunska sveta brata dva.

S. Gregorčič.

Janez Solnce.*)

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

„Dloži nož,“ dejal je vitez, s silo ukrotivši svoj o strast, „in povej mi vse, kar veš o gospe Ani Rozini!“

„Saj sem vedel,“ smejal se je oni, „da se spame-tujete. Nož bom položil tu sem k sebi, da mi je pri ro-kah, ker se moram odkritosrčno izpovedati, da vam go-sposkim ljudem čisto nič ne upam. Če ubijete vi takega možaka, kakor je Kljukec z Gorenjskega, kaj se vam zgodi? Nič! Če bi pa jaz vas dregnil za nohet, pravi se takoj: hajd! pojdi na kolo! pojdi na vešala! To ni ni-kaka pravica, ljubi moj! Zatorej si hočem sam braniti svoje življenje, ki mi je ravno tako drago, kakor ekse-lenciji Volku Engelbrehtu njegovo!“

„Ničesar ti ne bom storil!“ potolažil ga je Solnce.

„Previdnost je božja mast!“ odgovoril je Kljukec ter je položil nož tik sebe na klop, da mu je bil vsak hip pri roki. „Zdaj vam bom pa povedal, kako je bilo. Najel me je gospod Jurij, tisti turjaški fantiček, in pla-čal mi je dvajset rumenih cekinov, da sem vam uzel

gospo Ano Rozino. Nerač sem to storil, gospodine, dragi gospodine, a človek mora živeti. Poglejte, kar pridelamo, to nam uzame graščina; gospod na gradu se debeli kakor polh jeseni, a mi stradamo, da bi žrli zeleno travo — če bi tudi graščinska ne bila!“

„Povej! povej! kako je bilo! Kam si mi vlekel ženo!“

„Le počasi! Naglost ni pridna, dejal je polž, ko je desetkrat poskušal plot prelesti, in je zopet ž njega pal. Vidite, plačal mi je trideset rumenih cekinov!“

„Poprej si dejal dvajset!“

„Trideset jih je bilo, tako mi moje neumrjoče duše; trideset jih je bilo!“

„Naj jih je torej trideset,“ zajezil se je vitez.

„Sedaj pa govori o gospe Ani Rozini!“

„Živeti moram, gospodine, živeti! In ker ne morem živeti o resji po pašnikih, živim o kupčiji. Danes zjutraj sem prišel v mesto in sem krenil na obisk h gospodu Juriju. Ravno je bil s postelje zlezel in kislo me je po-

*) Glej „Slovana“ II. letnik (1885).

gledal, ko sem stopil predenj. Ženska je lepa, dejal sem mu, in preceno sem vam jo spravil v roke. Za trideset cekinov vam zvlečem na Turjak umazano pastarico, pa ne gospe, ki je bela kakor ravnokar namolzeno mleko. Tako sem mu govoril, in dostavil sem mu: dajte mi še deset cekinov, gospod Jurij! ženska jih je vredna! No pa sem slabo opravil! Kakor sršen je bil pri meni in kot strela mi je tičala njegova roka v laseh. Vrag je močnejši, nego sem menil. Kar koj mi je izruval velik šop las z moje uboge glave; potem pa je moje telo postavil pred vrata, kjer me je v delo uzela tolpa graščinskih hlapcev, ki ni prej odnehala od mene, da sem izvlekel tega svetlega svetnika — tu je Kljukec pokazal na svoj nož — in sem z njim malo pogladil jednega ali drugega!“

„Čemu mi vse to pripoveduješ!“ zakričal je Solnce.

„Počakajte! vse je v zvezi z vašo gospo. Potem — ko sem namreč odganjal grajske hlapce — stopal sem po stopnicah navzdol. Bil sem tepen, in denarja tudi nisem bil dobil! Poštena je ta, mislil sem si. Tedaj pa ste se vi pridrvili po stopnicah navzgor; prav kakor hudournik ste se podili mimo, in niste mene, ki sem se ponižno k steni pritiskal, niti opazili. Dobro! mislil sem si, gospod Jurij mi noče šteti deset cekinov, dasi sem mu toliko prijetnega storil. Tu pa je gospod Janez Solnce, ki ti da dvajset, kaj dvajset, trideset zlatov, če mu zopet izpelješ mlado gospo s turjaškega ozidja! Kaj je, ali sem prav in pošteno mislil, če sem tako mislil, gospod Solnce! Ali mi jih odštejete, te cekine, hej?“

„Dam ti jih, samo da mi pomagaš!“ odgovoril je vitez hitro.

„Hi! hi! to je poštena govorica! To bi ga peklo Jurčeka s Turjaka, ko bi jo čul pošteno to govorico! A ta Jurče me je danes metal po stopnicah, zategadelj sem postal previden kakor lisjak! Ne bom tirjal, da mi plačate vseh trideset koj v trenutku. Vender pa tudi nočem, da bi me kdaj po stopnicah metali, gospod Solnce! A ni ta pametna? Narediva tako le! Ko bo pri očetih jezuitih zapel večerni zvon, čakal vas bom v zelenih grmih tam zadaj za Golovcem. Ondi imam nekaj prijateljev svojih in dobil se bo konjiček tudi za vas, gospod Janez! Prinesite s seboj petnajst rumenih benečanov, — v svojih škrinjah jih imate dokaj in plesnjivih! — in teh petnajst benečanov mi odštejete očitno in brez sleparstva, kakor je med poštenjaki navada. Potem pa hajd konjičem na hrbet in kakor sapa proti Turjaku! A je pametno tako?“

„To veš, da hoče danes v noči tudi Jurij Ljudevit na Turjak?“

Ravno prav nam doide! Vroč bo lonec, ki se zanj kuha!“

„Recimo, da ga ulovimo tega bastarda!“

„Prav lahko se zgodi!“

„In če se zgodi in če bom jaz tebi in tvojim prijateljem rekel: vrzite mu vrstico okrog vrata in obesite ga na vejo nad potjo, ali se bode to tudi zgodilo? he!“

„Brez skrbi bodite, gospodine! Tudi to ljubav vam storimo! Samo — — —“

„No kaj?“

„Samo da potem velja štirideset benečanov! Zarad vrvice, ki je zrabljena potem hi, hi!“

„Dobro! Dobiš jih, kakor gotovo želim deležen postati večnega vzveličanja!“

„Tako je torej vse lepo prav! Pod Golovcem se vidimo. Potlej pa hajd na Turjak!“

„Na Turjak!“ uskliknil je vitez ponosno.

„Na Turjak!“ viknil je tudi dijak Vid. „In sveta Marija, naša ljuba gospa, naj dá, da se izteče vse dobro!“

Obrnil se je proti kraju, kjer se je kazal Šmarne gore belokipeči holm.

„Sveta Marija s Šmarne gore, ti nam pomagaj!“

Globoko se je priklanjal dijak ter napravljaj križ za križem.

Med tem je bil vitez Solnce že odhitel po vrtni stezi. Kljukec pa je zopet zlezal v gube, da se mu je prikazala grba med ramami. Ko je ustal s klopi, videlo se je tudi, da je mož kruljav.

„Na Turjak torej! In sveti beneški cekin, ti nam pomagaj, ti se nam množi, da te bo konečno poln klo-buk! Amen!“

To rekši, odgugal se je po poti. S previdnosti pa je izvlekel velik molek iz žepa in tu in tam je pričel glasno moliti.

„Očenaš! Krščanski ljudje, dajte siromaku kaj darú, v imenu Kristovem, dajte mi kaj darú, darú!“

Prihitel je nadzornik ter ga z vihtečo palico podil z vrta. To pa je bilo ravno po volji našemu Kljukcu, ki je hotel prej kot mogoče priti z ozidja ter s kraja, kjer ga je lahko vsak hip dosegla oblast gospodov s Turjaka!

Ko je temna noč v črno svoje krilo zavila jesensko krajino, podila se je po dolenski cesti tolpa jezdecev. Imeli so suhorebrene konje, a ti so šli kakor blisk. Če pa jim je hotela opehati noga, tedaj so zapele po rebrih gorjače, da je glasno tleskalo. In če so se hoteli utruditi jezdeci, tedaj je zakričal dolgi vodja:

„Na Turjak! na Turjak! Za sveti beneški cekin!“

In drvili so se dalje, neprestano v temni hlad!

Tedaj pa je na dvoru knežjega dvorca v Ljubljani vodil hlapec Caesare osedlana konja tja in sem. Zeblo ga je in proklinjal je svojega gospođa in mrzlo podnebje slovensko!

„Nič ne bo, Caesare!“ oglasil se je Jurij Ljudevit s hodnika, „hudič je posegel vmes in doma moram ostati! A jutri zvečer odrineva gotovo in naj se vsi visoki gospodje na glavo postavijo! Razsedlaj!“

Proklinjaje je izginil gospodič. Caesare pa je hvalil vse svetnike in sveto madono, da ga je za danes obvarovala nočnega mraza! — (Dalje prihodnjič.)

Trioleti.

1.

Na razvalinah mojega srcá
Jesén otožna cvét je nov pognála;
Ljubézen je uzórna zasijala
Na razvalinah mojega srcá.
Z vonjavo cvética jesénska, mala
Sladkoopojno mámi mi duhá . . .
Na razvalínah mojega srcá
Jesen otožna cvét je nov pognála.

Cvetè življenje nam iz razvalín,
In iz otožnosti radósti rodí se.
Ko nad izgubo srce pač solzí se,
Cvetè življenje nam iz razvalín.
Zaúpaj! v sréčo dobro vspremení se,
Kar sípa ná-te tème bolečín: —
Cvetè življenje nam iz razvalín,
In iz otožnosti radósti rodí se.

2.

Ljubézni nisem níkdar ti razkríl,
Tajnó sem hranil v prsih čustva svoja;
Čepráv umíril nisem v srci boja,
Ljubézni nisem níkdar ti razkríl.
Temná sedanjest je bodočnost moja,
Čemú bi torej sréčo ti kalíl? —
Ljubézni nisem níkdar ti razkríl,
Tajnó sem hranil v prsih čustva svoja.

Zdaj ž njim v razkóšji bláženem živíš. —
Srcé mi v prsih rádosti trepéče:
I mēni sije žarek tvoje sréče,
Ko ž njim v razkóšji bláženem živíš.
Celé se srca rane mi skeleče,
Usóde krute ponehuje piš . . .
Ko ž njim v razkóšji bláženem živíš
Srcé mi v prsih rádosti trepéče.

3.

Ko zunaj grom bobní, razgraja piš,
Pod varno strého v sôbici sedíva;
Uzórne se ljubavi veselíva,
Ko zunaj grom bobní, razgraja piš.
Poljubujó te usta radostíva,
Od tajnosladke strasti ti drhtíš. —
Ko zunaj grom bobní, razgraja piš,
Pod varno strého v sôbici sedíva.

Provéva tèmna slutna mi srcé,
Ko stiskam k sebi tvoj živòt drhtéči;
Če ti v očesi gledam koprnéči,
Provéva tèmna slutnja mi srcé.
Prišèl bo skoro konec naju sréči,
Popótni lés bo vzeti mi v roké. —
Provéva tèmna slutnja mi srcé,
Ko stiskam k sèbi tvoj živòt drhtéči.

4.

Ce tréba jutri mi odíti je,
Pa dānes se ljubézni veselíva!
Kar krije v tmí bodočnost, ne motríva,
Če treba jutri mi odíti je.
Le kdor trenotka dar krepkó užíva,
On pravi človek je, krasno deklè! —
Če tréba jutri mi odíti je,
Pa dānes se ljubézni veselíva!

Ljubezen tvoja bóde mi vodník,
Če duše jadni se obùp polóti;
Da ne zgrešim v življenji prave póti,
Ljubézen tvoja bóde mi vodník.
U duhomórni bode mi temoti
Bodró sijal obraz tvoj zornolík. —
Ljubezen tvoja bóde mi vodník,
Če duše jadni se obùp polóti.

Fr. Gestrin.

Ceško srce.

Češki zložil K. V. Rais, preložil A. A.

Bétel po sveti veseli glas:
„Bog se ljudém je poródi!“
Glas tá kdorkoli zaslišal je,
Delo brž v kot je zapódił.

Pálico v roko, na glavo klobuk,
Hajdi tjá v Betlehem peške!
V hlevček dospèl je; migljale so v njem
Luči nebrojne nebeške.

Vsak se je rinil le napréj
K božjemu bliže Sinovi,
Sílili k jaslim bogatci so
S svojimi se darovi.

Vsakter je z darkom poklónil se:
„Vzeti od mene to račí!“
Jezus smehljáje razdájal je vse:
„Náte vi revni, beračí!“

Bil vam to v hlevi je hrum in šum,
Ko jim zlatnino delil je,
Vsak je kaj záse vloviti htél:
„Béde zdaj čas ti minil je!“

Zadi za vrati Čehék ubog
Mirno zrl tá je nepókoj;
Skromno tu čakal je on jedín,
Brado si gladil je z ròkoj.

Čuj ga! pred jaslimi začne zdaj
Pévati pesmice zlate;
Jezus nasmehne se: „Siromák,
Nič ni ostalo več záte!“

„Vender zató mi nikár ne žalúj
Češko déte ti moje;
Dražje zlató še zakrivajo ti
Prsi čuteče tvoje!“ . . .

In od te dobe pri Čehih nas
Zlate je malo kovine;*)
Srce pa naše je iz zlatá —
Tó nam iz prs ne izgine.

*) To ni res! Vidi „Národní Divadlo“ pa „Ustřední Matice školská“. Prelagatelj.

Drobne povesti.

Češki spisal Svatopluk Čech. Poslovenil S. S.

I.

Endymion.

vala Bogu, naposled mat! Poraženi odgojitelj se pokloni baronu in odide v svojo sobo. Sedaj je za tri ure sam svoj. Mali njegovi varovanci so odšli z guvernanto na sprehod, baron bode spal svoje popoldansko spanje, baronica se danes zaradi zobobolja ne prikaže in baronesa Vijola — ta ne poseže sploh nikdar v tihe, omejene kroge praeceptorске njegovega delovanja.

Napoti se v grajski vrt in se sprehaja nekaj časa po prebogatem cvetnem delu njegovem, trgaje tu in tam pisane klinčke, svoje ljubljence, katere zveže na konci v ukusno majhno kitico. Vročina poletnega popoldne ga primora, umakniti se v priljubljeno senčnato zavetje. Zatišje to je bilo koj pri železnem omrežji vrtnem, pod skupino starih javorjev, katerih jeden je imel krog obširnega debela leseno klopico. Goste veje javorjeve in bujno grmovje sosedno je napolnjevalo to mesto z nežnim somrakom, do katerega se je le časi ukrala skozi listje skrivaj solnčna svetloba in zabliščala na belem pesku kakor zlat novčič. Vladal je tu blag hlad, še bolj prijeten zaradi pljuskanja malega vodometa v bližnjem okroglem basénu.

Praeceptor se je usedel na klopico pod javor in gledal skozi mrežasto ograjo parka sanjarski v pokrajino. Vsa se je lesketala v solnčnem zlatu. Jedina gromada rumenega klasja je pokrivala tiho dolino tja do raztegnenega gozdnatega holmca, katerega pozlačeni bukovi vrhovi so zapirali z valovito črto obzorje. Pokrajina ta je tu počivala brez gibanja in glasu v dušečem objetji letne vročine. Niti sladkosnedni vrabci niso letali nad mrtvo tišino tega zlatega morja klasja.

Praeceptor je obesil slamnik na klin, snel previdno z nosa očala in jih utaknil skrbno v škatljico iz kartona, uprl glavo o deblo in se zagledal v kitico klinčkov v roki. Vzbudili so v njem pred vsem misli o teoriji barev in križajočem se cvetji, toda mahoma je zašlo njegovo sanjarjenje na popolnoma druga, nenavadna tla.

Odgojitelj je preletel v duhu trideset in nekaj let svojega življenja in preiskaval, je li mnogo blaženosti

užil v tem času. Nasledek preiskavanju ni bil tolažilen. Do sedaj ni okusil malodane drugih radosti, razven teh, katere nudi veda ljubimcem svojim —, a njene tihe naslade so le kakor suho cvetje herbarja nasproti svežemu cvetju razkošja, kačero deli resnično življenje, in v njem nahaja človek opojni med pozemski.

Veda mu je vrnila slabo požrtvovalno ljubezen: utisnila mu je v lice mnogotere gube in na celo njegovo prikazen pečat posebnosti in nerodnosti. Dobro to čuti od one dobe, kar je ustopil iz osamele dijaške sobice svoje v uglajeni in sijajni krog plemenitaškega domačega življenja. Tu mu je neprijetno kakor metulju ponočnjaku v jasni solnčni svetlobi. Premika se po gladkem parketu kakor začetnik pri umetnem drsanji na polzkem ledu in jazumeje dobro, predobro lahni, jedva vidni nasmeh, s katerim pogledujejo udje rodbinski in obiskujoči jih gostje na gospoda praeceptorja. Spomnil se je ravno skritega tona v zasmehu, s katerim se je zaletel neki mladi plemenitaški gost o razgovoru po obedu lahno ob njegovo osebo. O, začutil je dobro to rano in na ustnih njegovih se je zibal dovtipen, duhovit odgovor, s katerim bi bil zavrnil in osramotil zasmehovalca; toda družba žal ni slišala tega duhovitega, dovtipnega odgovora.

Zakaj ni podelila usoda njemu hvaležno in sijajno ulogo takega bogatega plemenitaškega gizdalina?! Nekdaj je imel za nje le zaničljiv nasmeh, toda sedaj misli na nje s trpko zavistjo. Popolnoma so samostalni in morejo živeti le temu, kar naslaja nje njihovo srce; vender bi tudi on rad pogledal v svet samosvestno, z jasnimi očmi, sukal se prosto po krasnem salonu, lomil bleščeče fraze in stregel damam — posebno takim, kakor je baronesa Vijola. To je zares ljubeznjiva devotka! Škoda, preveč škoda nje za kakega izmej teh prismojenih trapov!

Vzdihnil je globoko. Zaprl je oči in pričaral podobno njeno pred svoj duševni pogled. Plaval je pred njim v zapeljivem, ali mičnem krasu svojem, nežna in vender — nedosežna! Ni se niti drznil tej prazni, zračni prikazni šepetaje priznati, s kakim čarom napolnjuje njegovo srce sanjarski pogled teh dveh žarečih oči. Si-

Umetnost.

Slika Jurija Šubica v stolbišči kranjskega deželnega muzeja Rudolfa.

Zgodovina.

Slika Jurija Šubica v stolbišči kranjskega deželnega muzeja Rudolfin.

loma je stiskal skupaj trepalnice; ni hotel, da bi se tamična podoba pred odprtim njegovim pogledom razpršila v goli zrak, ki se vali zlato nad obilnim klasjem.

In čim dalje je sedel tako, tem določnejša je postajala ona predstava. Naposled se mu je zdelo, da vidi pri zaprtih očeh jasno vse okrog, da tudi sebe samega. Počival je tu na videz speč, uprt z glavo ob javorjevo deblo. Toda pokrajina pred njim se je izpremenila, kakor bi jo kdo bil očaral. Bil je to krasen gaj, napolnjen z jasnimi mesečnim svitom; a v svitu tem je bilo videti vse jasno kakor o dnevni svetlobi, le da je bil vsak predmet kakor ogrnen z lahnim srebrnim dihom. V prsi njegove se je uselil neizrečeno blažen občutek. Gledal je na belo stezico, obrobljeno z jasno razsvetljeno praprotjo kakor s finimi čipkami iz srebrne tkanine. In na stezici je opazil postavo, o kateri je sanjaril pred kratkim.

Plava tiho, po prstih k njemu kakor zefir. Že stoji pred njim, sramežljivo in radovedno ob jednom. Sedaj se nagne s pridržanim dihanjem nadenj in opazuje dozdevnega dremalca. Toda ta vidi vključ zaklopljenim trepalnicam lahko zardelo njeno obličje, oči hrepeneče nanj zroče, črne kodre usipajoče se k njemu s sklonjene glave, in srebrni venec s kristalnim polumesecem, ki se bleščeče kaže iz temnih njenih las.

Postava se skloni k njemu še niže — mehke rese srebrnobeke obleke se dotikajo njegove roke — na lici čuti sladek dih — in sedaj sta mu pritisnila na mah dve mali, nežni ustni na čelo dolg, vroč poljub. Zravenala se je potem zopet, gledala nanj trenotek z ljubezni polnim očesom, in uzemši lahno kitico klinčkov — kakor za spomin — iz njegove roke, oddaljevala se je tiho, po prstih, ozirajoč se hrepeneče po njem, dokler ni brzo izginila v zraku . . .

In praeceptor je videl zopet pred seboj obilno klasje in gozdnati holmec — in začul sanjarsko pljuskanje bližnjega vodometa —

Hitro je sklopil zopet oči. Upal je, da se krasna prikazen povrne in da jo drugič utopi s svojim poljubom v dosedaj nepoznano razkošje. Toda zagledal ni ničesar. Bil je to — ah — goli sen. Toda sen za čuda živ. Prišel bi, da jo je videl resnično pred seboj, da je čul tiho škripanje peska pod njeno nogo, in še vedno se mu zdi, da čuti poljub na svojem čelu.

Morebiti je bral te dni bajko o Dijani in spečem Endymionu — ravno sen je bil očividni odsev onega mičnega mitičnega pojava. Toda nikakor! Že davno ni čital te bajke. Pa zastonj premišljati o vzroku krasnih sanj — dosti to, da so bile le gole sanje.

Čez nekaj časa se je streznil praeceptor popolnoma iz omame, v katero ga je vrgel čudni sen nezahvalnega popoldanskega spanja. Ustal je in se pripravljaval k odhodu v grad. Ali kar se je spomnil kitice. Kje je? Nedvojbeno mu je pala spečemu iz rok. Raziskuje po tleh okrog, išče tudi pod klopico — toda po kitici ni nikjer niti sledu. To je čudno!

Ko je ostalo naposled vse skrbno iskanje brez uspeha, usedel se je znova pod javor in položil čelo v dlani. Premišljal je, kako je čudno izginila kitica klinčkov. Da jih je natrgal in zvezal v kitico — ne, to vendar ni bil sen. Za gotovo ve, da jih je držal, predno je za-

dremal, v roki. Kam so šli? Jedino naravno pojasnilo je, da jih je odnesel kdo. Toda kdo? Deca z guvernanto pridejo s sprehoda še le zvečer, baron spi, baronico zobjé bolé — tadva sploh nista sposobna enakih šal — in služabniki bi se ne drznili. Kdo torej — ? Srce njegovo je udarilo močno. Občutil je nekaj kakor vrtoglavico.

Ne, ni mogoče to! In vender! Nekdo je tu bil gotovo in mu uzel kitico iz rok ali jo pobral, če je pala na tla; vsekakor je bil tu, videl ga spati, približal se mu tesno, tako tesno, da se ga je dotaknil vsaj s svojo obleko. Tu je morda stal. Praeceptor se je ozrl na tla poleg sebe in zdelo se mu je, da tam resnično opaza v pesku slabi utisek dveh dekličjih nožic na prstih stoječih in dalje na stezici še nekoliko podobnih stopinj. Da, moški bi jedva segel po kitici — bila je to zares ženska roka. Torej vender Endymion in — Dijana. Toda katera je bila ta Dijana? Jeli bila to Vijola in jeli stala tu resnično tako blizu poleg njega, da se je z obleko dotikala njegovih rok — ? Da je bilo treba iztegniti le roke, da bi jo potegnil v hipu na svoje prsi — ? Po kitico se je morala skloniti in pri tem so mogli morebiti zadeti njeni lasje ob njegovi senci in mogla se je dotakniti če ne z ustnima, vsaj s sladko sapico njegovega čela . . . Predstavljal si je živo celo prikazen iz sanj in tresel se je sreče, katero je občutil v njej.

Toda čez nekaj časa se je vrnil k običajnemu temeljitemu premišljanju vzrokov in nasledkov. Zakaj naj bi mu bila odnesla kitico? Iz gole šale? Do sedaj se ni šalila z njim nikdar na podoben način. Toda zakaj je pa absolutno izključen kak drug vzrok? Vsaj hipno preuzetje občutka, kateremu je dovzetno tako lahko vsako žensko srce, naj že bije pod capami revščine ali pod svilo in zlatnino? Na misel mu je prišla neka podoba njegove sobe: mlada, lična devotka, poljublja joč kip režečega se Fauna. Morda trenotek takega prekipevanja — morda unetje občutka, ki se je skrival že prej v sramežljivi njeni notranjosti — saj on Faun vender ni — in milijon deklic pred njo je preziralo vsak razloček stana in imetja na zlatih perutih ljubezni . . .

Tu so ga vzbudili iz sanjarskega premišljanja bližnji koraki. Ozrl se je in zagledal pred seboj starega častiljivega lakaja, ki mu je naznanil s kolegijalno prijaznostjo, da ga pričakujeta baron in baronica v altanu na čaj.

Krenil je tja z utripajočim srcem. Bil je prepričan, da mu pojasni jedini pogled na Vijolo vse in ali potrdi ali prevari njegovo nejasno blaženo slutnjo.

Ko je ustopil v altan in pogledal na Vijolo, prebledel je od močnega presenečenja. Toda nikakor ne od izraza njenega obličja — na to se niti ozrl ni — njegov pogled je zanimala v prvem hipu kitica, ki je gledala na strani iz njenih temnih kodrov, v katerih se je svetil tenak srebrni venec z bleščečim kristalnim polumesecem nad čelom. Bila je to kitica, ki mu je izginila pod javorjem! Poznal jo je natanko po sestavi pisanih klinčkov.

Nedvojbeno je torej, da je bila ona njegova Dijana. Stala je torej nedavno resnično pred njim spečim, sklonila se k njemu, dotikala se ga z robom obleke in — Da, morda je bil celi ta božanski sen resnica, ki

je bila zagrtna lahno s prozornim srebrnim zavojem poluspanja.

Pogledal je znova plaho v njeno obličje, da bi se prepričal, ali ne tiči v njem morda pritajen smeh nad posrečeno šalo. Toda obličje njeno je bilo resnejše in bledejšo kakor drugekrat. Oči je imela zaprte in ustni stisnjeni sta fino trepetali.

Ne, o šali se ne more govoriti. In glej, ta pisani plen nosi brez vsega straha v laseh; očitno hoče, da je bila ona smela tatica. Kako je mogoče drugače razlagati to stvar, kakor . . . Ona molči, toda to cvetje govori za njo prav jasno.

Baron se je zatopil v novine. Odgojitelj bi mogel torej lahko opazovati lepo njegovo hčer. Nekolikrat se je srečal njen solznat pogled z njegovim očesom. Lica njena so gorela v živi rdečici; bila je v očitni zadregi. Neodločno si je pogladila naposled z dlano čelo in zadela pri tem s prstom ob kitico v laséh. Snela jo je brzo in v red spravljajoč pisane zobce klinčkov, govo-

rila je z jasnim očesom in z vzravnano glavo: „Ah, že vem! Gotovo je vaša pozornost nase obrnil ta čudni lišp las. Morda se vam ta kitica ne zdi ukusna. Meni tudi ni posebno všeč. Toda jaz je nisem naredila.“

Nedoumno srce žensko! Tako nagajanje o podobnih okoliščinah!

„Bog vé, kdo jo je naredil,“ nadaljevala je z nasmehom devotka. „In težko, da bi uganili, kdo mi jo je prinesel?“

Nekdo da jej je te klinčke prinesel? Kdo? Kako je to mogoče? Ali se ne šali? Ta in druga vprašanja so šinila bliskoma skozi praeceptorjevo glavo; gledal je devotko molče s široko odprtimi očmi.

„O ne uganete tega!“ vzkliknila je čez nekaj časa Vijola s smehom, gladeč rjavo glavo mladega velikega psa, ki je gledal udano vanjo s krasnim očesom. „Pomislite le — tu naša Dijana! Prinese mi vsak čas kaj. Bog vé, kje jo je našla.“

Ubogi Endymion!

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Gospodar moj je bil jako prijazen, zgovoren in društven mož, zato so mu prišli v pohode malone vsak dan stari znanci, sosebno upokojeni častniki. Sedeč doma pri bukvah, slišal sem jednoč silno glasen in strasten pomenek iz bližnje izbe, kjer so se zbirali po navadi majorjevi prijatelji. Nekdo je kričal kakor besen: Kaj za to so prelivali Hrvatje svojo kri? Govornik se je potem tako razunel, da mu je pobijala beseda besedo in sem razločil samo še posamične vslikke, psovke in kletve: Lumperei, Schurkerei, perfid, infam, steierische Trottel, Kretins itd. Ko se je ta razburjeni gost poslovil, prišel je Strohberger k meni in me vprašal smijoč: Ali niste oglušili? Ta človek ima bogme zdrava pljuča. Zdaj vam bom pa povedal, zakaj je tako divjal in rentočil. To brezumje bi moralo ostati za zdaj še skrivnost, ali mene ne veže niti prisega niti obljuba, da ga ne bi smel razodeti prijatelju. Od grofa G. in pobočnika K., ki sta zdaj jako mogočna in uplivna moža, dobili so z Dunaja nekateri tukajšnji pokojniki povabilo, nalog ali kako bi dejal, naj jima pošljejo natančen izkaz o nemški narodnosti v varaždinski županiji, zlasti pa o tem, če se nahaja v nji razven nemškega (?) Varaždina tudi kaj več nemških ali vsaj kolikor toliko ponemčenih vasi in praznih krajev, ki bi se dali uspešno porabiti za nemško kolonizacijo. Naročata jim tudi, naj bi pozvedeli in jima prijavili, s kakim čustvom bi sprejela domača inteligencija združenje varaždinske županije s kronovino štajarsko. Vidite, kako komedijo so zamislili igrati predrzni naši glumci na pozoriščih! Baš zaradi nje je bil tak hrup pri meni. Častnik, ki ste ga čuli, zove se K. On je po rodu in misli svoji oduševljen Hrvat, pa ni čudo, da se je strašno ujezil, ko je zvedel, da mu hočejo razkosati do-

movino. Udrihal je tudi po Štajarcih, dasi so v ti reči tako nedolžni, kakor jaz ali vi. Jaz sem se Strohbergerjevi novici smijal, ker nisem mogel verjeti in pojmiti, da bi se snovala na Dunaji res tolika krivica proti vedno pokornemu in zvestemu hrvaškemu narodu, ki se je dvignil pred petimi leti prvi za ohranjenje in celokupnost avstrijske države. On pa me je potrkal na ramo in dejal: Prijatelj! oprostite, kar porečem. Vi ste še jako mladi in brez bridkihkušenj. Kakor ljudi sploh sodite sosebno sedanje naše državnike preblago. Na svetu se dogajajo in vrše čudne izpremembe. Kogar so vsprejemali še včeraj oberoč za dobro došlega zaveznika, za sladkega pobratima, zmatrajo ga danes za potuhnjenega rovarja, za črnega izdajalca. Jaz vem iz najboljših virov, da so zapisali Hrvate na Dunaji v črno knjigo. V glavo se je zapičila vladi naši trdna vera, da so panslavisti, da kujejo za krinko lojalnosti pogubo Avstriji, da podajajo skrivaj roke Rusom, katere so službene in poluslužbene dunajske novine hvalisale z obilno mero, dokler smo jih potrebovali, zdaj, ko so v stiskah, pa jih obirajo kakor stare babe in razglašajo na vsa svoja umazana usta za zaklete sovražnike in grobokope habsburške monarhije. To slabo mnenje o Hrvatih so dobili državni naši prvaki po treh glavnih potih. V Zagreb so se priplazili prvi nemški vohuni že pred štirimi leti. Zdaj jih tamo vse mrgoli. Hrvati so zgrabili za orožje 1848. leta, da si obranijo domovino, narodnost, jezik in svobodo svojo. O svobodi se pod absolutno vlado ne sme niti pisniti. Zdaj so začeli porivati in goniti v zadnji kot tudi ilirski jezik. Netila za nezadovoljnost se je nakopičilo torej obilo. Hrvati ne znajo skrivati svojih misli in čutov; z jezika jim smuknejo kdaj celo take reči, o katerih srce nič ne ve.

Zlasti v krčmah in kavarnah se čuje dovolj nepremišljene brbljanja. Po teh krajih love tuji vohuni besede; komarja prestvarijo s peresom v vola in ga pošljejo na Dunaj. V ministerskih pisarnicah leže celi skladi denuncijacij njihovih. Nekateri teh lopovov črnijo in poganijo Ilire tudi v nemških novinah. Zagrebški znanci so mi pravili, da se odlikuje najbolj s tem nečednim dopisovanjem neki Šumaher, ki sumnjiči in napada v časnikih baje celo Jelačića. Z Nemci tekmujejo graničarji. V njih se je gojilo sikofantstvo že od nekdaj. Hrvaški častniki so mi dostikrat pripovedovali, kaka grda potuha se je

dajala od zgoraj tistim, ki so tožarili tajno svoje tovarše. V provincijalu služi dosti Krajišnikov. Jaz ne krivim vseh, niti večine, ali nekateri izmed njih poročajo brez dvojbe dunajski vladi zabavljice in psovke, katere čujejo v svobodnjaških ilirskih družbah. Za največjo sramoto in nesrečo države in podložnikov njenih mora se zmatrati vsekako žalostna prikazen sedanje dobe, da dobivajo vohuni za dostikrat povsema izmišljene svoje ovade ne le navadni „Spitzelgeld“, ampak tudi stalne službe in dosmrtno preskrbenje.

(Dalje prihodnjič.)

O naši politični reorganizaciji.

Danes, ko stojimo na pragu novega leta, zdi se nam potrebno pisati o naši politični organizaciji. Razmere, ki so v poslednjih letih nastale med nami, silijo nas k temu. Pri tem nam se je pečati najprvo z narodnim izvrševalnim odborom, ki hoče biti središče ti organizaciji. Že tu pa bodi jedenkrat za vselej povedano, da naša sodba, ali bolje rečeno obsodba, ne velja osebam nego stvari sami. Če je ta sodba ostra, ne zadeva gospodov, ki so člani izvrševalnemu odboru, temveč ustroj sam, ki je tako nenaraven, da ne more in ni mogel donášati drugih nego nezrelih sadov!

Pisali smo zadnjič, da je narodni izvršujoči odbor ob dolenski volitvi pomnožil dolgo vrsto svojih pregreh z novim smrtnim grehom.

Dokazati to trditev bi ne bilo pretežavno! Lahko trdimo, da po smrti Bleiweisovi ni bilo volitve v deželi, da bi se volilni izvršujoči odbor ne bil pokazal v klaverni svoji onemoglosti, da bi se ne bilo izjasnilo, da je disciplina, ki vlada v tem odboru, razjedena kakor črvice mize črvida plošča. Istina je, da ta odbor nima v deželi nikake avtoritete več in da ni volitve, pri kateri bi se direktive, izdane po njem, ne zasramovale in zasmehovale! Ako pa naj bodo politične razmere zdrave in stalne, potrebno, prepotrebno je središče, kjer se stakajo vse niti političnega delovanja; kjer tiči vodstvo, ki napeljuje političnega življenja toke v jedno samo strugo, ki združuje razcepljene moči v jedno glavno moč, da je potem uspeh toliko gotovejši! Tožno je tedaj, če so pri nas razmere tako nezdrave, da središče, kjer bi imelo biti največ avtoritete, nima prav nikakega upliva! Pri nas je tako! In nehote se usiljuje vprašanje vsakemu, ki javne naše razmere hladno opazuje, kje tiči vzrok ti tožni prikazni v našem političnem gibanju?

Nikakor ni težavno iztakniti mesta, kjer tiči ta vzrok. V naslednjem hočemo o njem na kratko razpravljati ter konečno dokazati, da je želja po preustrojenji našega političnega življenja in oziroma njegove organizacije popolnoma opravičena.

Ako še vprašamo, kdo je dal sedanjemu izvršujočemu odboru mandat, v imenu naroda postopati in voditi njegovo politično gibanje, smo takoj v hudi stiski. Ti gospodje, ki so dosmrtni udje odbora, prisvojili so si ta mandat samolastno, in če se ne motimo, iztresel jih je

gospod dr. Zarnik nekega dne iz svojega rokava, in potem so prijetno dalje živeli ter se zibali v prijetnem prepričanju, da jih je rodila volja narodova. Že notranja osnova odbora je kolikor najbolj nesrečna! Že po ti osnovi sami je moral odbor zagaziti v splošno nepriljubljenost, moral si je počasi, ali gotovo uničiti vsako simpatijo!

Člani našega izvršujočega odbora so dosmrtni: dr. Poklukar, kanonik Kljun in drugi si brez dvojbe tega odbora ne morejo brez svojih oseb niti misliti. Naš slavní izvršujoči odbor je torej domena nekaterim obiteljim; in kdor se ne klanja ti narodni aristokraciji, temu je oduzeta vsaka prilika, pridobiti si naklonjenost gospodov v izvršujočem odboru. Kakor se ravnateljstvo naše kranjske hranilnice obnavlja vedno samo iz sebe in se nikdo ne izvoli, ki bi bil drugačnega mišljenja, kot je celo Luckmannovo sorodništvo, isto tako je pri našem izvršujočem odboru: obnavlja se sam iz sebe; vsak novo pridobljeni član dobi dekret za celo življenje, in podoben je prejšnjim članom kakor — vinar vinarju! Kar nam je hranilnica na ekonomskem polji, to nam je narodni izvrševalni odbor na političnem polji: prava politična hranilnica! — Nesimpatičnost takega zavoda je tedaj sama ob sebi umljiva!

Na drugi strani — in tu se pričenjajo slavnega odbora naglavne pregrehe — je pa duh, ki veje med temi gospodi, silno nestrpiliv. Discipline ne poznajejo nikake, in vender hočejo, da bi njim nasproti celi narod kazal izborna disciplino! Dasi so naši dosmrtni politični senatorji v gorkem gnezdú, ki ima prostora za vse, ne dajo si vender jeden drugemu miru in se kljujejo med seboj, kakor mladi orli na gnezdiščih! Kar se sklène v odboru samem, to članom samim ni merodajno, ti uganjajo na svojo pest posebno svojo politiko! Ali hočete vzgledov! Dobro! Slavni odbor sklène, naj se izvrstni odborov načelnik kandiduje za trebanjski okraj! V odboru se cedi sama medica, in vse je zadovoljno s tem kandidatom. Ali slavni odbor obrača, odličen član njegov bi pa rad obrnil! Jedva je od osrednjega odbora imenovan gospod Luka Svetec za kandidata za trebanjski okraj, že prične omenjeni odličen član svoje podzemeljsko krtovanje: izda manifest, v katerem svetuje volilcem, naj ne volijo gospoda Svetca, da naj odstranijo tega starega „lisjaka.“ To je disciplina, ki vlada v našem izvrševalnem odboru! Ker pa pri nas ne ostaje nič za kuli-

sami, zve se vse to, in nikakor ni čuda, da se svet pogljiivo smeje, če hoče izvršujoči odbor, da naj se volilci ravna po njegovih zaukazbah! Razmere so take, da v slavnem odboru član ne zaupa članu; zategadelj ima vse, kar odbor sklene, samo formalno veljavo: če odborovi člani ne spoštujejo odborovih sklepov, kdo naj zahteva, da narod spoštuje te sklepe?! —

Največja napaka — pravi podedovani greh — našega odbora pa je bila ta, da se imenujoč kandidate prav čisto nič ni zmenil za volilce in njihovo voljo. Nekaka bolelna strast je nagibala že od nekdaj člane odborove, da so si izbirali kandidate iz velikoaristokratskih krogov. Ti strasti se imajo zahvaliti tisti grofi in knezi, ki so zstopali slovenski narod v parlamentu, da so dobili mandat, dasi ti visokorojenci o težavah, britkostih in potrebah našega naroda toliko vedo, kakor turški sultan v Carjigradu. Le prerad si je slavni odbor izbral kandidata, o katerem volilci niso ničesar vedeli ali pa ničesar vedeti niso hoteli. V tem je iskati uzroka, da se je pričela narodna disciplina rušiti. Pričetkom so volilci volili, kakor jim je ukazoval narodni izvrševalni odbor, ali skoro je nastala proti

neusmiljeni diktaturi posamična opozicija, in konečno so volilci dali svoj glas vsakemu, samo tistemu ne, ki ga je priporočal narodni izvrševalni odbor. To je resnica, ki se ne da zatajiti in o kateri morajo biti prepričani sami gospodje iz odbora. Le pogledjte, v kakem položaji se nahajajo ti gospodje: sprti so sami med seboj, sprti so z vlado, sprti so z vladnonarodno stranko, sprti so s strogo narodno stranko, sprti so pred vsem z volilci narodnimi, sprti so s kratka s celim svetom!

Ali je o takih razmerah mogočno uspešno delovanje? Gotovo ne! O tem so tudi gospodje v odboru sami prepričani, ker pri zadnji volitvi so bili tako obupani, da so vrgli puško v pšenico in da si niso upali volilcem niti kandidata imenovati. Čemu naj je nam narodni izvrševalni odbor, če se ne upa niti kandidatov imenovati? Ta odbor se je dal sam v pokoj, in najbolje bode, če ostane v pokoji! Ker pa je za politično gibanje potrebno, neobhodno potrebno volilno središče, ustanoviti se bode moral nov zavod, ki naj bi stopil na mesto umirovljenega izvrševalnega odbora. O tem prihodnjič!

Naše slike.

Umetnost in zgodovina.

Človeča naša brata slikarja, Janez in Jurij Šubic, izvršila sta nedavno po naročilu kranjskega deželnega odbora dekorativne slike novega deželnega muzeja. Janez Šubic je naslikal glavno sliko na plafonu muzejskega vestibula, mlajši njegov brat Jurij pa ostale dekorativne slike: v vestibulu portrete četirih za kranjsko deželo zaslužnih mož: Valvazorja, Žige Cojza, Vodnika in Herbersteina, na stolbiškem plafonu pa četiri alegorije v muzeji zastopanih strok: prirodoznanost, umetnost, zgodovina in starinstvo. — V današnji številki podajemo „Slovanovim“ čitateljem dva posnetka omenjenih alegorij, in sicer: umetnost in zgodovina. Ker nam posnetka ne označujeta mlo ubranih bôj njihovih izvornikov, dodajemo jima — pridržavši si obširnejši životopis njenega ustvaritelja, v naslednjem nekoliko opisujočih besed.

Umetnost je predstavil slikar, kakor kaže posnetek, v uzorni ženski z razprostrtimi perutmi in s kvišku obrnjenim obličjem. Nad glavo se jej blesti zvezda modrosti. V levi roki drži zlato liro, atribut poezije, z visoko pouzdigneno desnico pa lavorjev venec, v vzpodbujajo svojih, po slavi hlepčih čestilcev. Pod njo plavajoč genij nosi slikarsko paletu in razno kiparsko orodje. Oblečena je v dolgo belo haljo, z rdečim genijalno nagubanim in ob pas zataknenim plaščem. Naslikana je v polu sedečem, kvišku plavajočem položaji, zdolaj s prekrizanimi nogama, skritima v dolgem plaščevem konci.

Zgodovina nam predočuje mlado žensko bitje z belimi, daleč vsaksebi razprostrtimi perutnicami. Ta po-

doba je posneta izmed vseh četirih v najsmelejšem obračaji telesa, in sicer z nagledom od zadnje strani, od spodaj navzgor, plavajoča od gledalca proč v daljnje neznane kraje, v tem ko se jej obraz ozira nazaj, s čemer je umetnik mojsterski simbolizoval iz preteklosti crpečo zgodovino. Na levem stegnu naslanja veliko, z levo roko držano knjigo, pravi folijant, a desnica z namočenim peresom stegnena jej je daleč nazaj, kakor da pričakuje kak važen zgodovinski dogodek, da ga takoj zabeleži. Njena obleka je primerno telesnemu položaju jako smelo in valovito urejena; zlasti rumenkasti, preko bele dolenje halje oviti plašč je kaj darežljivomično drapovan in noge, obrnene s podplati navzdol proti gledalcu, vrlo zapleteno zgručene. Pod knjigo zgodovine vzleteva Minervina tica modrosti, sova, in ob vznožji oznanja trobentajoč genij prigodbe človeške zgodovine.

Umetnik nam je torej predstavil, kakor smo videli, ti dve idejalni stroki: umetnost in zgodovina, v primer njih, zmiselno izumljenih ter genijalno proizvedenih alegorijah, in sicer nadzemeljskih, s perutmi obdarovanih bitij. In kaj srečno je označil razliko med jima: v tem ko zgodovina, plavajoča v smeli, mojsterski spočeti pozituri, s svojim nazaj obrnjenim obrazom, kakor že povedano, simbolizuje iz preteklosti crpeči pogled: zre umetnost zamaknena v rajske višave večnih uzorov, od koder jej prihaja božanski žarek inšpiracije. . .

Kako je nasprotno umetnik utelesil ostali dve realistični vedi, prirodoznanost in starinstvo, videli bomo na dotičnih, prihodnjič priobčenih posnetkih. V. H.—z.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Gospodom naročnikom svojim naznanjamo, da hode že prihodnja številka „Slovanova“ imela novo glavo, katero nam je narisal gosp. Jurij Šubic. Ker se trudimo o tem, podajati naročnikom svojim lepo ilustrovan list v vsakem oziru, naprosili smo g. Jurija Šubica, da nam naredi novo kompozicijo; in o njeni izvrstnosti bodo se prihodnjič lahko prepričali naročniki sami.

Gosp. dr. Mahnič, ki je s svojo silovito kritiko hotel ugonobiti umotvore našega Gregorčiča, mahnil je sam na pesniško polje ter postal slovenski romanopisec. V „Slovenci“ objavlja, tičeč za neukretnim psevdonomom, svojo zgodovinsko pripoved „Zadnji samotar“. Ta pripoved je živ dokaz, da je lažje pisati pikro kritiko, nego ustvariti kaj boljšega. Mi smo pričetkom, ko smo brali najnovejšo to cmokavzarščino, menili, da piše učeni bogoslovec satiro, a sedaj vidimo, da hoče spisati resno pripoved, ki naj je uzor slovenskim pisateljem, kako naj pišejo novele, pripovedi in drugo pohujšljivo tako šaro.

Kaka naj je po predpisu našega kritika prava jezija, o tem naj svedoči naslednji od besede do besede iz Mahničevega romana prepisani ogovor, o katerem je poštenjak France Pecenov počastil svoja osla: „Geri, no, da, stopaj! In ti, golotrebušnik, kak bes te je danes panal, da si tako len! Presneta smola ti oslov-ska! Podvizajta se, no, še nikdar nista vozila take učenosti in pobožnosti, kakor danes. No kmalo bodeta doma, pa dobita slame in ajdovice, tudi rožja ne manjka, včeraj smo ga nabrali, hrustala bodeta, da bo kaj! Hi! geri! oslov-ska koža!“ — Tako je pošteval France Pecenov, že petdesetleten možiček, huljast, po obrazu ves kosmat i. t. d.

A ni to korenito! A ni to neizkaljeni vir Hipokrene! Ko je naš slavnj Preširen pisal svojo „Novo pisarijo“, prepričani smo, da je v duhu že gledal gospoda dr. Mahniča!

V pojasnilo! Gospod župnik T. iz Šentvida nad Vipavo nam je poslal dolg list, v katerem dokazuje, da se je razdelitev cesarske podpore vršila popolnoma pravilno in da je dotični razdelilni načrt na podlagi dolgega pretehtavanja odobrilo c. kr. okrajno glavarstvo v Postojini. Mi nismo hoteli nikomur krivice delati, in veselilo nas bode, če se uresniči to, kar nam piše gospod župnik. Sicer se pa cela stvar preiskuje, in mi prosimo gospoda župnika, do nam o končnem uspehu te preiskave poroča. Z radostjo hočemo priobčiti dotično poročilo, in naj je ugodno bodi si ti ali oni stranki. Nam pri tem ni do oseb, nego do stvari same! Zatorej smo tudi k prvemu poročilu dostavili, da ne moremo verovati, da bi bilo resnično, ker si gršega od politične strasti, katera hoče nasprotnika tudi gmotno ugonobiti, niti misliti ne moremo. Resnica naj pride na dan, in samo ti resnici bodo odprti predeli našega lista! — S tem upamo, da smo zadostili tudi zahtevam gospoda župnika. —

Mir in sprava! Sedaj ob božičnih praznikih se poje po naših ljubljanskih listih pesem miru in sprave. Tudi se govori veliko, in sicer tako prisiljeno, da človek ne vé, ali bi se smijal ali togotil. Raznaša se, da so se objemali in poljubljali najsrdečiji nasprotniki; raznaša se, da se je iz „reptilskega fonda“ usul dež na slovenske liste, in pripoveduje se, da je odličen uradnik pri c. kr. deželni vladi že nekaj tednov poprej prerokoval, da se bodo s pomočjo vladnega groša pričetkom novega leta zgodili čudeži in zgodila izpreobrnjenja, o katerih se tedaj še nikomur ni sanjalo. Vse to se pripoveduje, a na

vsem tem ni pičice resnice! Kolikor je nam znano o ti zadevi, vršila so se nekatera strogo zasebna razgovaranja o tem, bi li ne bilo mogoče, da bi se v prihodnje opustila po slovenskih listih tista osebna zabavljanja, ki končno nikogar ne prepričajo ter samo kri dražijo, napravljajoč osebna sovraštva. Sicer pa se ni govorilo o načelih, in mi bodemo svoja načela, kakor do sedaj, tudi v prihodnje branili in zagovarjali. Osebni polemiki pa se bodemo ogibali.

Le spravljivo! — Besedi zmernost in spravljivost imajo danes na ustnih malone neprenehoma vsi vladni možje. Ti besedi ponavljajo za njimi tudi mnogi, kateri so doslej imeli že sami priliko, neštevilnokrat prepričati se, kako ti besedi nam nasproti umejo naši nasprotniki in kako ji umé — vlada sama. Toda govori jim še tako prepričevalno, vse zastonj. Spravljivost je postala nekaka moda — in potreba onim, kateri želé, da bi pal na nje kak žarek milosti od zgoraj.

Da bodemo o takih nazorih in razmerah doživeli še marsikaj čudnega, ne dvojimo nikakor, ako pomislimo, da je ravno spravljivost porodila v kranjskem deželnem zboru onih zloglasnih 600 gld. v pospeševanje nemškega pouka na osnovnih šolah. In res imamo beležiti že nov nasledek spravljivosti; nasledek, kateri moramo z narodnega našega stališča gorko obžalovati in odločno obsojati. Jeden narodnih deželnih poslancev se je namreč v seji kranjskega deželnega zbora dne 18. m. m. udeleževal debate z nemškim govorom.

Tedaj po tolikoletni borbi za veljavo našega jezika v javnem življenju končno smo prišli tako daleč, da bodo možje, katere je slovenski narod kot svoje zaupne može — izbrane na podlagi strogo narodnega programa — poslal v najvažnejši javni zbor čisto slovenske Kranjske, sami podirali vse to prizadevanje! Potem, ko smo čuli že tolikokrat z nasprotne nam strani škodoljubna očitavanja, da naš jezik ni sposoben za uradovanje in za važnejše javne razprave, in smo v poslednjih letih sijajno dokazali nasprotno, naj še mirne duše poslušamo, da se bodo narodni poslanci z nemškim debatovanjem nekako pridruževali omenjenim našim nasprotnikom!

Naj nam nikdo ne ugovarja, da je dotični poslanec hotel stvar tako pojasniti, da bi jo bili umeli tudi poslanci manjšine; v kranjskem deželnem zboru ima slovenski jezik umeti vsak poslanec, sicer ni sposoben v njem sedeti. Kolikor je nam znano, tudi vsi poslanci slovenski umejo. Sicer pa vé vsakdo, da narodna stranka ne bode nikdar — in niti z najslajšim nemškim govorom — naših nemčurjev pridobila za to, da bi glasovali njej po godu, ako so prej nasprotno sklenili. Nemški govori narodnih poslancev so tedaj v kranjski deželni zbornici ne samo neopravičeni, ampak tudi skrajno nepotrebni, in na rodoljubni čut gospodov poslancev ap-lujemo, naj bode vsaj v tem oziru že zadosti spravljivosti.

Proč z brezmejnim nemčurstvom! — „Weihnachts- und Neujahrgeschenke!“ Ta napis je bilo čitati v prerazličnih barvah in črkah po oknih ljubljanskih vsakovrstnih prodajalnic. Sam Diogen nima take svetilnice, da bi se celo pri naših „narodnih“ trgovcih zasledil enak slovenski napis. — Žalostna dolžnost nam je bila že, spominjati se ne kaj hvalno naših knjigarjev — kakor se vidi, ni uspeha! Med nemškimi klasiki vidijo se z večine prave podle smeti — seve, ker so v lepih platnicah in nemške; slovenskim najboljšim knjigam pa ni prostora ali pa najslabši tam pri vratih, da te prihajajoči in odhajajoči ljudje odpravijo, ako se jih upaš po-

gledati. In vendar si je ta gospoda svoje imetje pridobila od slovenskega naroda in mnogo dobička nagrabila od naših zaničevanih knjig! Kdo pa je kriv tej nenaravni okolnosti kakor mi? Drugje se ravna po gostih — nu, pri nas tudi, kajti po svoji mlačnosti ne zaslužujemo drugega. Idimo se učiti v Čehe; tam je kaj takega nemogoče! Ko nam kavarnar za novo leto prinese obligaten nemški „kalender“, odreči mu je novoletno darilo z opombo, da se daje le za slovenske koledarje. Nekaj takih slučajev, in bodoče leto dobimo slovenski kavarnarski koledarček, kajti kavarnariji se osvedoče, da se narodni gostje drže gesla: „svoji k svojim“. Tako mora biti povsod in tudi v dozdavnih malenkostih, da se nam bodo vremena zjasnila! — O tej stvari bomo o kratkem izpregovorili obširneje.

Južna železnica in ravnopravnost. „Vsi pojte rakom žvižgat, lažnjivi vi preroki!“ ki ste nam pravili, da je glavno ravnateljstvo c. kr. privilegovane južne železnice konečno vendar le sklenilo uvesti na vseh svojih progah na slovenski zemlji nekoliko ravnopravnosti. Ravnopravnosti! — in kakšne! Postaje imajo dobiti poleg nemških, večkrat tako klasično popačenih, tudi slovenska imena. To je vsa ravnopravnost, katera se privoščijo misero contribuenti Slovincu. — — —

Toda, stojte! tudi tega bi bilo preveč! Glavno ravnateljstvo južne železnice, katero ima tako zelo v čislh „la dolce lingua degl' irredenti“, da napravlja celo na čisto slovenskih postajah italijanske nadpise in vleva vratarjem prihode in odhode vlakov izklicavati na Brežini in v Št. Petru tudi po italijanski, ne privoščijo nam niti tega popolnoma. Na koroške postaje — katere od Spodnjega Dravobora do Beljaka leže na slovenski zemlji — po vsem soditi pri velikih svojih načrtih o uvedbi ravnopravnosti niti mislila ni; na štajarske pa le bolj nekako mimogrede in zlovoljno. Z velikim veseljem je torej sprejela — bržkone zelo naročeno — pomoč štajarskih nemčurjev, kateri so s prošnjami jedenindvajsetih občin opozorili na veliko nevarnost, katera preti narodnemu miru, ako bi se imele štajarske železniške postaje krstiti tudi po slovenski, in v potolaženje „razburjenih“ duhov je naznanilo njeno glavno ravnateljstvo nemškemu listom, da od nje še ne preti nevarnost „poslovenjenju“ Štajarske.

To je tedaj ona resna volja južne železnice! Kakor nas je prezirala doslej, tako nas namerja prezirati tudi odslej; kajti v njeni osrednji upravi ni spoznanja, da bi bilo njej v prid, ako bi si kot prometni, kot trgovski zavod, ne delala sovražnikov med narodom, ki stanuje ob velikem delu njenih važnih prog. A glavno ravnateljstvo južne železnice se moti, ako računi na našo resignacijo. Dobro vemo, kako jej priti do živega, in prepričano naj bode, da bomo delovali. Opozarjamo jo le na to, da ni daleč doba, ko se bodo vršile razprave o podaljšanju njenega privilegija, in takrat — kakor ona nam, tako mi njej.

Slovensko dramsko društvo. Poročali smo o svojem času, da je slovensko dramsko društvo poslalo gospoda Ignacija Borštnika na dunajski konservatorij, da se umetniško omika za oder in potem prevzame voditeljstvo slovenske dramske šole in slovenskega gledališča. Z veseljem moremo danes javiti, da je omenjeni gospod prvo četrletje svojih nauk dovršil z odliko in da so njegovi profesorji vsi polni hvale o njegovih zmožnostih in nadarjenosti za oder. Ni tedaj dvojbe, da si bode slovensko dramsko društvo pridobilo izvrstno moč, katera bode mogla dramsko šolo voditi tako, da nam bodo iz nje dobajali znameniti izurjeni predstavljalci. Koliko bode pa to koristilo tudi razvoju naše dramske književnosti! —

Obžalujemo le, da se dramsko društvo, kateremu je tako važna naloga, tako malo podpira. Rednih udov šteje jedva sto, dasi je letni donesek dveh goldinarjev vendar tako neznamenit in dasi vsak ud dobiva na leto po nekoliko slovenskih igrokazov. — A tudi deželni zbor, kateri je društvu svoje dni dajal po 2400 gld. letne podpore, ne spozna pravi imenitnosti društva za slovensko književnost, slovensko umetnost in za veljavo našega jezika v javnem življenju deželnega glavnega mesta. Saj bi mu bil drugače dovolil vendar le več letne podpore, nego 1000 gld. Značajno je, da v celem deželnem zboru ni bilo narodnega poslanca, ki bi se bil oglasil za povišanje podpore. — Na dr. Zarnikovem mestu sedi Obresa.

„Kres“ se bode letos izpremenil v toliko, da bode gojil samo znanstveno književnost in da ne bode več prinašal leposlovnega berila. Izhajal bode v zvezkih vsak tretji mesec; prvi zvezek izide konec meseca marca. Naročnina za celo leto 3 gld. Urednik mu ostane gosp. prof. dr. J. Sket v Celovci. Listu želimo obilo gmotne in duševne podpore, da nam postane središče znanstvene naše književnosti.

A. Vaniček. Biographische Skizze von Dr. A. Glaser, Professor am k. k. Staatsgymnasium in Triest. Mit dem Porträt Vaniček's. Wien, 1885. In Commission bei Carl Konegen, I. Opernring 3 — To je polni naslov 66 strani obsežni knjigi, v kateri nam prof. Glaser mično opisuje življenje in delovanje Vaničkovo.

Z życia Słowiańców. Tako se zove brušurica, 27 strani obsežna, katero je napisal nam Slovincem dobro znani Poljak g. dr. Jan Leciejewski. Omenjeni gospod, zdaj docent na dunajskem vseučilišču, bival je več časa na Slovenskem, zlasti pri g. Božidarji Raiči, pri katerem je imel najlepšo priliko seznaniti se s književnostjo in odnosi slovenskimi. Pisatelj pripoveduje Poljakom o naših običajih, o našem socialnem življenju, o naših lepih krajih in o književnosti naši počenši od Trubarja do današnje dobe; vse seveda kratko, ali z gorkim domoljubjem pisano. Gosp. Leciejewskemu smo na tem spisku, kot spominu na njegovo bivanje na Slovenskem, zelo zahvalni, da je poročal svojim rojakom o nas, da bi nas bolj spoznali, a mi Slovani, da bi se s tem približevali v uzajemnosti.

Ostali slovanski svet.

Primirje med Bolgarji in Srbi. — Najimenitnejša novica poslednjih dni je, da se je dne 21. decembra sklenilo v Pirotu primirje med Bolgarji in Srbi. S tem je — tega pričakujemo za gotovo — za vedno končan oni gnjusni prizor v slovanski zgodovini, kateri je zakrivil brezvestni srbski kralj Milan in njegova nepoštena vlada.

Pogoji primirju, katere je sestavilo mednarodno poverjenišstvo, so sicer taki, da niso zadovoljili zmagovalne bolgarske vojske in hrabrega njenega voditelja;

vendar pa so rešili čast bolgarskega orožja, kajti srbske čete so morale bolgarsko ozemlje zapustiti dva dni prej, kot bolgarske čete srbsko. Upajmo, da bode pogajanje za mir, katero se ima takoj začeti, uspelo in da bodo zmagovalci zahtevali take pogoje, ki ne bodo preveč žalili srbskega narodnega ponosa; saj mora tudi njim biti do tega, da oživi staro pobratimstvo med obema narodoma.

Jedno pa je sedaj že gotovo: — Bolgarska je zjedinjena. Sijajni uspehi bolgarskega orožja so pridobili knezu in narodu zopet naklonjenost in zaščito be-

lega carja in to je najboljšo poročstvo, da se ne bode nikdo več ozval v areopagu evropskem proti zjedinenju Bolgariji. Saj pa to priznava celo Turčija sama, kajti, dasi se iztočna Rumelija upravlja popolnoma po bolgarski in dasi se pobira carina na njenih mejah od vsega iz Turčije prihajajočega blaga, ne zljubi se ji, ker je dobila takih dokazov o bolgarskem junaštvu, niti protestovati proti temu.

In tako so Mažarji po vrednem svojem orodju, Milanu, dosegli ravno nasprotno od onega, kar so hoteli. — To je zgodovina znanih surovih „eljen“ klicev.

Handrija Zeilerja „Zhromadžene spisy“. Zrjadował a wudal dr. Ernst Muka. Z nakladom serbskeje studowaceje młodoscě. Budyšin. Čišć Smolerjec hnihičišćefnje. 1883. 8°. — Srbska mladina, skrbeč za pozuidigo svojega naroda, jela je izdajati „Zbrane spise“ najslavnejšega srbskega pesnika Andreja Zeilerja. Ali ker imajo Zeilerjevi „Spisi“ premalo kupcev, obrnila se je domoljubna srbska mladina do ostalih slovanskih narodov prošeč, naj bi jo blagovoljno podpirali. Taka vabila na naročevanje Zeilerjevih „Zbranih spisov“ je tudi razposlala v našo Slovenijo, in mi pričakujemo, da nje glas ne bode glas upijočega v puščavi, ampak da si bodo rojaki pridno naročali Zeilerjeve spise. Posebno naša pevška društva in čitalnice opozarjamo na to knjigo, kajti Zejler ni bil samo pesnik, ampak tudi skladatelj, kateri je zlagal in ob jednem skladal napeve svojim pesnim. Hvaležni bomo tedaj našim društvom, ako nas seznanijo s pesnimi srbskega, na Nemškem živečega in zdaj ustajajočega našega bratskega naroda. Prvi zvezek Zeilerjevih „Zbranih spisov“ ima namreč „Přista wk“, v katerem je 12 Zeilerjevih uglasbljenih pesmi. Slovenci, sezite po njih in pevajte jih!

Vabilo srbske mladine priobčujemo prav radi, naznanjajoč Slovencem, ako si ne bi kdo mogel naročiti vseh spisov, naj pošlje vsaj kak dar g. Mateju Handriku, Chemnitz Mühlenstr., 42a III. Königreich Sachsen. Ta gospod sprejema vsak tudi najmanjši dar, samo da se kdaj omogoči nadaljnje izdavanje Zeilerjevih „Zbranih spisov“. Slovenci, pokažimo svojo slovansko uzajemnost dejanjski!

Vabilo se glasi v izvorniku:

Wjelečesceny knježe!

Towarstwo „Serbska studowaca młodosc“, pod sakskim a pruskim knježerstwom, je započala Handrija Zejlerja spisy wudawać, kotrež so njejsu hać dotal čišćale. Je to najslawniši serbski pėsnjeř a lubušk serbskeho naroda, je to najlėpši předstajiceř našeho luda, kotrehož poetiske a musikaliske dary a narodne počinki je šlachotny pólski spisaćel Krasiński z woprawdžitej zahorjenoscú překrasnił. Smy sebi wjele prócy dawali, zo bychmy trėbne pjenjezy nahromadžili a w běhu šesćich lét su serbscy studowacy na to džělali, zo bychu přez džiwadłohraće a koncertowanje zakładny kamjeń tutoho narodneho skutka položili. Hać dotal bě z pomocu swėrneho podpėranja našich krajanow móžno, dwaj zwjazkaj wudać, kotrejuž čišć na 1500 mk. plăći. Nětko su pjenjezy dotrjebane; tola mamy horce žádanje, hišće 3 abo 4 zwjazki wudać a tak naše džěło dokonjeć. Dokelž pak je naš narod mały a khudy, smy nuzowani, so z próstwu na našich słowjanskich přecelow wobroćić, kiš so woprawdže za naše narodne rozwiće zajimaju. —

Wjelečesceny knježe! džiwajo na tute wobstejnosće sebi podpísani dowola w mjenje wšěch serbskich studowacych Was wo pomoc prosyc. Koždy dar, tež najmjeiši,

so z wutrobnym džakom přijima. Kwitować budžemy w našim časopisu „Lužica“ a změjemy česć Wam kwitowanje připósłać.

Jeli byšće so najprjedy dobroćiwje wo wulkej wážnosći a njewšědnej krasnosći pėsní našeho sławneho basnika H. Zejlerja chcyli přeswědčić, bychmy Wam z radosću na Waše žádanje pak jedyn pak wobaj dotal wudataj zwjazkaj jeho spisow připósłali a wočakujemy Wašeje přecelneje skazanki. (Pláčizna je za brošuwowany zwjazk: 4 mk. = 2 fl. 75 kr. = 2 rbl., za rjenje zwjazany zwjazk: 5 mk. = 3 fl. 35 kr. = 2 rbl. 50 kp.)

Z najwšějším počesćowanjom poručaja so hać najpodwólňšo

Mikławš Žur, cand. theol. Jan Wałtař, cand. theol. Matej Handrik, stud.

Darovi za ranjene Bolgarje in Srbe:

Dozdaj smo nabrali 37 gld. 50 kr.

Darovi za ranjene Bolgarje:

Prenesek iz zadnje številke lanskega

letnika	5 gld. — kr.
Anton Žlogar v Ljubljani	1 „ 40 „
Jarnej Švelec v Kranji	3 „ — „
Vkup	9 gld. 40 kr.

Odposlali smo: gospodu Bogdanu Gorunovu, vladnemu tajniku v Sredci 28 gld. 15 kr.
in gosp. Jovanu Ristiću v Beligrad 18 gld. 75 kr.

Denašnje število smo poslali na ogled vsem dosedanjim naročnikom in mnogim drugim rodoljubom. Kdor se ne misli na list naročiti, prosimo ga, da nam ga vrne.

Listnica uredništva:

Velecenj. gosp. A. B. v Pl.: Hvala za poslani zanimivi spis. Vaša obljuba glede daljšega sodelovanja nam je jako ljuba. Posebno bi nam ustregli s spisi o narodnem življenju bolgarskem.

Gosp. N—o: Prosimo Vas, naznanite nam svoje pravo ime.
Gosp. B. na D.: Zarad „Dram. poskusa“ nam blagovoljno naznanite svoj polni naslov, ker se še moramo o nečem zmeniti.

Listnica upravnštva:

Slavne redakci „Slavina“ v Praze: Čis. 6. dlouškeho ročníku poslali jsmě Vám Čis. 5. a 7. již nemáme více.

Velec. gosp. I. D. na R.: 18. štev. lanskega letnika nimamo več.

Slavnemu bralnemu društvu v Črnem kalu: 19. in 20. štev. lanskega letnika nimamo več. Za ostale štiri priposlane Vam številke blagovolite nam o pr. liki poslati 80 kr.

Velec. gosp. I. K. v B. pri G.: 3 gld. 60 kr.

Velec. gosp. I. N. v N.: Za dijake je ista znižana cena kakor lani; namreč: 3 gld. 60 kr. za celo leto, 1 gld. 80 kr. za pol leta in 90 kr. za četrt leta.

Ako nam kdo častite gospode naročnikov more odstopiti štev.: 3., 6., 18., 20., 21., 22., 25., 26., 29., 30., 34., 35., 36., 37., 41., 44. in 45. prvega letnika (1884), jako nam ustreže.

Slavna čitalnica v Š.: Da bo naročnina za letos poravnana, pošljite še 1 gld. 15 kr.

„Narodnjak ljutom. Gor.“: Še 3 gld. 45 kr.

Bralno društvo v R.: 15 kr. preveč poslali, uzeli smo jih na račun prih. I. —

Velec. gosp. I. Š. v K.: Za poslani Vam stari številki blagovolite nam poslati 60 kr.

Velec. g. V. L. v C.: Za naročeno in poslano Vam drugo sliko blagovolite nam poslati 50 kr.

Velec. g. I. H. v N. m.: 12. lanske številke nimamo več. Za njo poslanih 20 kr. uzeli smo na račun tekoče naročnine.

Popravek. Na strani 3., z desna v 22. vrsti zgoraj se je urinila neljuba tiskarska pomota; namesto „skrbni oče“ mora biti „skrben oče“.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravnštvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopi si ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.